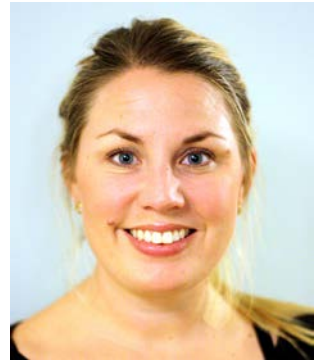

Professionell röstträning lindrar sviter efter larynxcancer

Larynxcancer, d v s cancer i struphuvudet, är inte så vanligt men för dem det drabbar kan det få obehagliga följder, även om sjukdomen botas. Andningen kan påverkas liksom röstkvaliteten, vilket kan ge försämrad kommunikationsförmåga och livskvalitet.

– Vi ville undersöka om röstbehandling med hjälp av logoped kan ge bättre röst- och livskvalitet hos larynxcancerpatienter som fått strålbehandling. Att så är fallet har vi nu också tydligt visat, avslöjar logoped Lisa Tuomi

Cancersjukvården inriktar sig givetvis mest på att avlägsna eller hämma cancertumörer och det är också detta mål som oftast följs upp. Numera undersöker man dock mer och mer även vilken livskvalitet och funktion de cancerdrabbade har efter behandlingen. Vid larynxcancer är överlevnadschanserna i regel goda. Beroende på bl a tumörens storlek och placering överlever 65 – 94 procent efter fem år. De allra flesta blir strålbehandlade men vissa får också cytostatika och ett fåtal opereras. I 80-90 procent av fallen sitter tumören på eller intill stämbanden och påverkar därför ofta rösten, ibland även förmågan att svälja.

– Vi ville veta hur de strålbehandlade patienterna mår och hur deras röster fungerar efter behandlingen, inte bara direkt efter utan hela tio år efter, berättar Lisa Tuomi. Behandlingen kan medföra problem med andning, röstfunktion och kommunikation och även den hälsorelaterade livskvaliteten. Vi ville också undersöka om röstbehandling med hjälp av en logoped kunde minska dessa följdverkningar.

Eftersom det är ganska få som drabbas av cancer i struphuvudet – 35 - 40 personer årligen i Västra Götalandsregionen och 180 i hela landet – så blir underlaget för studien litet. Alla vill eller kan inte heller medverka, t ex på grund av demens, lång resväg eller sjukdom. Dock har man lyckats inkludera 77 personer, som man följer i upp till tio år efter behandlingen. De första kom med redan 2001 och de sista 2012, varför studien kommer att vara helt slutförd först 2022. Man har arbetat med två grupper, varav den ena (37 personer) i tio veckor fått röstrehabilitering med hjälp av logoped medan den andra, en kontrollgrupp på 40 personer, bara fått goda råd för hur de ska använda sin röst.

Projektet omfattar samtliga sjukhus i Västra Götalandsregionen och i projektgruppen ingår såväl logopeder som läkare och sjuksköterskor. Man gör regelbundna röstanalysstudier via objektiva mätningar, som fonetogram och akustisk bedömning, respektive subjektiva utlåtanden om hur patienterna själva och andra personer uppfattar rösten. De flesta drabbas av heshet eller försämrad röstkvalitet, vilket kan göra det svårt att t ex prata i telefon eller inför en större grupp. Både yrkeslivet och det sociala livet kan därför påverkas.

Studien är ett doktorandprojekt och resultatet av dess första del avrapporterade Lisa när hon disputerade 2014. Då hade hon fått bidrag av bland andra Lions Cancerfond Väst, vilket gav henne projekt tid för att genomföra och sammanställa röstanalyserna samt anlita statistiker och andra experter.

– Vi fann en signifikant skillnad mellan kontrollgruppens patienter och dem som fått röstträning via logoped, bekräftar Lisa. Kontrollgruppen försämrade sina röster sex till tolv månader efter strålbehandlingen medan den andra gruppen stadigt förbättrade sina röster. Förbättringen kvarstod

sedan under hela mätperioden. Röstrehabiliteringen hade påbörjats en till två månader efter strålbehandlingen, alltså innan den största försämringen skulle inträffa.

Lisa fortsätter nu med att tillsammans med experter göra en uppföljning och en kostnadsanalys, bland annat utifrån hälsoekonomiska aspekter. Än så länge är det inte så vanligt att patienterna råds att ta kontakt med logoped eller får remiss till en sådan. Väntetiden för att få hjälp av en logoped är dessutom lång, om man inte väljer privata alternativ.

– Det är dock vår förhoppning att man ska följa patienterna mer noga med avseende på röstförändringarna och ge möjlighet till möte med logoped både före och efter behandlingen, säger Lisa avslutningsvis.

Lena Haldin